

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 13ης Δεκεμβρίου 1990 *

Στην υπόθεση C-238/89,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Landgericht του Μονάχου I προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Pall Corp.

και

P. J. Dahlhausen & Co.,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. F. Mancini, πρόεδρο τμήματος, προεδρεύοντα, T. F. O'Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias και M. Díez de Velasco, προέδρους τμήματος, Sir Gordon Slynn, K. N. Κακούρη, F. A. Schockweiler, F. Grévisse, M. Zuleeg και P. J. G. Kapteyn, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesouro
γραμματέας: J. A. Pompe, βοηθός γραμματέας

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Pall Corp., διά του δικηγόρου Μονάχου Pagenberg,

— η P. J. Dahlhausen & Co., διά του δικηγόρου Μονάχου Donle,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

- η Κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, διά των εκπροσώπων της Ernst Röder, Regierungsdirektor του Υπουργείου Οικονομικών Υποθέσεων, και Horst Teske, Ministerialrat του Υπουργείου Δικαιοσύνης,
- η Κυβέρνηση της Ιταλικής Δημοκρατίας, διά του εκπροσώπου της Oskar Fiumara, avvocato dello Stato,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας, διά της εκπροσώπου της S. J. Hay, του Treasury Solicitor's Department,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, διά του νομικού της συμβούλου Jörn Sack, επικουруμένου από τη Renate Kubicki, υπάλληλο του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας αποσπασμένη στη νομική υπηρεσία της Επιτροπής,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της P. J. Dahlhausen & Co., της Γερμανικής Κυβερνήσεως (εκπρόσωπος von Mühlendahl), της Ιταλικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 3ης Ιουλίου 1990,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 9ης Οκτωβρίου 1990,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με Διάταξη της 29ης Ιουνίου 1989, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 31 Ιουλίου 1989, το Landgericht του Μονάχου Ι υπέβαλε στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης.

- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Pall Corp. (στο εξής: Pall), ενάγουσας της κυρίας δίκης, και της εταιρίας P. J. Dahlhausen & Co. (στο εξής: Dahlhausen). Η τελευταία εμπορεύεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας φίλτρα αίματος τα οποία εισάγει από την Ιταλία. Ο Ιταλός κατασκευαστής επιθέτει στα φίλτρα και στη συσκευασία τους το σήμα « Miropore », ακολουθούμενο από το γράμμα R μέσα σε κύκλο.
- 3 Η Pall ενήγαγε, μεταξύ άλλων, την Dahlhausen για να παύσει να χρησιμοποιεί το γράμμα R μετά το σήμα « Miropore » στα φίλτρα αίματος που κυκλοφορούν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, με την αιτιολογία ότι το σήμα αυτό δεν είναι κατατεθειμένο στη Γερμανία. Κατά την Pall, η χρησιμοποίηση του γράμματος R υπό τις συνθήκες αυτές αποτελεί παραπλανητική διαφήμιση απαγορευμένη βάσει του άρθρου 3 του UWG (γερμανικού νόμου περί αθεμίτου ανταγωνισμού). Κατά τη διάταξη αυτή, απαγορεύονται οι « παραπλανητικές ενδείξεις » σχετικά « με την καταγωγή ή την πηγή των εμπορευμάτων ».
- 4 Το Landgericht του Μονάχου I, ενώπιον του οποίου ήχθη η διαφορά, εκτιμά ότι η απαγόρευση εμπορίας την οποία ζητεί η Pall επιβάλλεται κατ' εφαρμογή της γερμανικής νομοθεσίας, διερωτάται όμως μήπως μια τέτοια απαγόρευση αποτελεί ποσοτικό περιορισμό κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΟΚ.
- 5 Κατόπιν αυτών, το εθνικό δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία μέχρις ότου το Δικαστήριο αποφανθεί προδικαστικώς επί των ακολούθων ερωτημάτων:

« 1) Αποτελεί η απαγόρευση εμπορίας εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας των εμπορευμάτων των οποίων η ονομασία ακολουθείται από το γράμμα R όταν το σήμα δεν προστατεύεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας — απαγόρευση στηριζόμενη στο άρθρο 3 του UWG (γερμανικού νόμου περί αθεμίτου ανταγωνισμού), σύμφωνα με τη νομολογία των δικαστηρίων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας —, μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών, απαγορευόμενο κατά το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ, κατά το μέτρο που η εν λόγω απαγόρευση εφαρμόζεται και όταν το σήμα προστατεύεται σε άλλο κράτος μέλος;

- 2) Είναι δυνατή η εφαρμογή του άρθρου 3 του UWG, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, προς προστασία των εννόμων αγαθών που απαριθμούνται στο άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΟΚ; »
- 6 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς το ιστορικό της διαφοράς της κυρίας δίκης και η διαδικασία, καθώς και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.
- 7 Προκαταρκτικώς, παρατηρείται ότι ναι μεν το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα, στο πλαίσιο του άρθρου 177 της Συνθήκης, να αποφαινεται επί του συμφώνου εθνικής διατάξεως προς την Συνθήκη, είναι όμως αρμόδιο να παρέχει στο εθνικό δικαστήριο κάθε ερμηνευτικό στοιχείο σχετικό με το κοινοτικό δίκαιο που του επιτρέπει να εκτιμήσει το σύμφωνο αυτό, προκειμένου να εκδικάσει την ενώπιόν του εκκρεμούσα υπόθεση.
- 8 Επομένως, τα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να νοηθούν ως αφορώντα το ζήτημα αν τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης έχουν την έννοια ότι κωλύουν την εφαρμογή εθνικής διατάξεως περί αθεμίτου ανταγωνισμού, βάσει της οποίας ο επιχειρηματίας μπορεί να επιτύχει την απαγόρευση της εντός κράτους μέλους εμπορίας προϊόντος στο σήμα του οποίου έχει προστεθεί το γράμμα R μέσα σε κύκλο εφόσον το σήμα δεν έχει κατατεθεί στο κράτος αυτό, έχει όμως κατατεθεί σε άλλο κράτος μέλος.
- 9 Η προσθήκη του γράμματος R — από την αγγλική λέξη « registered » — δίπλα στο σήμα, προς ένδειξη του ότι πρόκειται για σήμα κατατεθέν και κατά συνέπεια απολαύον νομικής προστασίας, αποτελεί πρακτική προερχόμενη από τις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου και ρυθμίζεται κανονιστικώς. Η πρακτική αυτή είναι ευρέως διαδεδομένη σε πολλά κράτη μέλη της Κοινότητας.
- 10 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, η γερμανική νομοθεσία περί σημάτων δεν περιέχει κανόνες για τη χρησιμοποίηση της ενδείξεως R. Επομένως, το ανακύψαν ζήτημα, το οποίο αφορά το σύμφωνο εθνικής διατάξεως περί αθεμίτου ανταγωνισμού προς τους κοινοτικούς κανόνες για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, πρέπει να εξετασθεί μόνον εν αναφορά προς το άρθρο 30.

- 11 Σχετικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι κατά παγία νομολογία, αρχής γενομένης με την απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, Dassonville, σκέψη 5 (8/74, Slg 1974, σ. 837), η κατά το άρθρο 30 της Συνθήκης απαγόρευση των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς αφορά κάθε εμπορικού χαρακτήρα κανονιστική ρύθμιση των κρατών μελών ικανή να εμποδίσει αμέσως ή εμμέσως, πράγματι ή δυνάμει, το ενδοκοινοτικό εμπόριο.
- 12 Επίσης κατά παγία νομολογία, τα εμπόδια που δημιουργούνται για το ενδοκοινοτικό εμπόριο λόγω των υφισταμένων διαφορών μεταξύ των εθνικών διατάξεων πρέπει να θεωρούνται επιτρεπτά, εφόσον τέτοιου είδους διατάξεις, εφαρμοζόμενες αδιακρίτως επί εθνικών και εισαγομένων προϊόντων, δικαιολογούνται ως απαραίτητες προς ικανοποίηση επιτακτικών αναγκών, όπως είναι, μεταξύ άλλων, η προστασία των καταναλωτών ή η εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών. Για να μπορούν, όμως, να επιτραπούν, πρέπει οι διατάξεις αυτές να περιέχουν ρυθμίσεις ανάλογες προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, ο σκοπός δε αυτός να μην μπορεί να επιτευχθεί με μέτρα που να περιορίζουν λιγότερο το ενδοκοινοτικό εμπόριο (βλ. ιδίως την απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1979, Rewe, 120/78, Slg 1979, σ. 649).
- 13 Κατ' αρχάς, διαπιστώνεται ότι απαγόρευση όπως αυτή που αφορά η παρούσα υπόθεση είναι ικανή να εμποδίσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο, διότι μπορεί να αναγκάσει τον δικαιούχο σήματος κατατεθειμένου σε ένα μόνο κράτος μέλος να ρυθμίσει κατά διαφόρους τρόπους την παρουσίαση των προϊόντων του αναλόγως του τόπου όπου πρόκειται να τεθούν στο εμπόριο και να οργανώσει στεγανούς διαύλους διανομής, κατά τρόπον ώστε να εξασφαλίσει τη μη κυκλοφορία προϊόντων που φέρουν την ένδειξη R στο έδαφος των κρατών που έχουν θεσπίσει την απαγόρευση.
- 14 Εν συνεχεία, πρέπει να αναφερθεί ότι μια τέτοια απαγόρευση εφαρμόζεται αδιακρίτως επί εθνικών και επί εισαγομένων προϊόντων, ενόψει του ότι αποσκοπεί στην αποφυγή του κινδύνου πλάνης ως προς τον τόπο όπου έχει κατατεθεί και προστατεύεται το σήμα του προϊόντος, χωρίς να έχει σχετικώς οποιαδήποτε σημασία αν το προϊόν είναι εγχωρίας ή αλλοδαπής προελεύσεως.
- 15 Επομένως, πρέπει να εξετασθεί αν μια τέτοια απαγόρευση μπορεί να δικαιολογηθεί από τις προαναφερθείσες επιτακτικές ανάγκες.

- 16 Υποστηρίχθηκε, σχετικώς, ότι η εν λόγω απαγόρευση είναι δικαιολογημένη διότι η προσθήκη του στοιχείου R, που δείχνει ότι ένα σήμα είναι κατατεθειμένο, δημιουργεί στους καταναλωτές πλάνη εάν το σήμα δεν έχει κατατεθεί στη χώρα εντός της οποίας κυκλοφορούν στο εμπόριο τα προϊόντα.
- 17 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό.
- 18 Αφενός, δεν είναι αποδεδειγμένο ότι στην πράξη η ένδειξη R χρησιμοποιείται και ως υποδηλούσα ότι το σήμα έχει κατατεθεί στη χώρα όπου κυκλοφορεί το προϊόν.
- 19 Αφετέρου, και αν ακόμα υποτεθεί ότι είναι δυνατόν να δημιουργηθεί συναφώς πλάνη στους καταναλωτές ή σε τμήμα αυτών, ο κίνδυνος αυτός δεν μπορεί να δικαιολογήσει ένα τόσο εμφανές εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, διότι οι καταναλωτές ενδιαφέρονται μάλλον για τις ιδιότητες του προϊόντος παρά για τον τόπο καταθέσεως του σήματος.
- 20 Υποστηρίχθηκε, ακόμα, ότι η χρησιμοποίηση της ενδείξεως R σε κράτος όπου δεν έχει κατατεθεί το σήμα πρέπει να θεωρηθεί ως πράξη αθεμίτου ανταγωνισμού έναντι των άλλων ανταγωνιστών και ότι, αν η κατάθεση σήματος σε οποιοδήποτε κράτος της Κοινότητας αρκούσε για να δικαιολογήσει τη χρησιμοποίησή του, οι κατασκευαστές θα μπορούσαν να επιλέγουν για την κατάθεση του σήματός τους τα κράτη με τις λιγότερες απαιτήσεις.
- 21 Η επιχειρηματολογία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Κατ' αρχάς, οι συνετοί επιχειρηματίες που έχουν συμφέρον να γνωρίζουν αν το σήμα είναι κατατεθειμένο ή όχι είναι σε θέση να εξακριβώσουν ποια είναι η σχετική έννομη κατάσταση ανατρέχοντας στο οικείο δημόσιο βιβλίο. Εξάλλου, ο καταθέτων σήμα εντός ορισμένου κράτους επιδιώκει προεχόντως να επιτύχει τη νομική προστασία του εντός του κράτους αυτού. Η ένδειξη R, όπως και τα άλλα σημεία που δείχνουν ότι το σήμα είναι κατατεθειμένο, έχει παρακολουθηματικό ή συμπληρωματικό χαρακτήρα σε σχέση με τη νομική αυτή προστασία, που αποτελεί τον σκοπό της καταθέσεως.

- 22 Τέλος, ενόψει των επιχειρημάτων τα οποία ανέπτυξε η Γερμανική Κυβέρνηση με βάση την οδηγία 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Σεπτεμβρίου 1984, περί προσεγγίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων στον τομέα της παραπλανητικής διαφημίσεως (ΕΕ L 250, σ. 17), πρέπει να προστεθεί ότι, άπαξ και έχει διαπιστωθεί ότι η εν λόγω απαγόρευση δεν δικαιολογείται από επιτακτικές ανάγκες σχετικές με την προστασία των καταναλωτών ή την εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών, η απαγόρευση αυτή δεν μπορεί, πολλά μάλλον, να βρει έρεισμα στην προαναφερθείσα οδηγία. Η εν λόγω οδηγία περιορίζεται στη μερική εναρμόνιση των εθνικών νομοθετικών ρυθμίσεων περί παραπλανητικής διαφημίσεως, καθορίζοντας αφενός μεν τα ελάχιστα κριτήρια και στόχους βάσει των οποίων μπορεί να κριθεί ότι μία διαφήμιση είναι παραπλανητική, αφετέρου δε τα ελάχιστα προσ απαιτούμενα όσον αφορά τις λεπτομέρειες της προστασίας από την παραπλανητική διαφήμιση.
- 23 Επομένως, στα προδικαστικά ερωτήματα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 30 της Συνθήκης έχει την έννοια ότι κωλύει την εφαρμογή εθνικής διατάξεως περί αθεμίτου ανταγωνισμού βάσει της οποίας ο επιχειρηματίας μπορεί να επιτύχει την απαγόρευση της εντός κράτους μέλους εμπορίας προϊόντος στο σήμα του οποίου έχει προστεθεί το στοιχείο R μέσα σε κύκλο, εφόσον το σήμα δεν έχει κατατεθεί στο κράτος αυτό, έχει όμως κατατεθεί σε άλλο κράτος μέλος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 24 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι Κυβερνήσεις της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, της Ιταλικής Δημοκρατίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει, ως προς τους διαδικούς της κυρίας δίκης, χαρακτήρα παρεμπιπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Landgericht München I με Διάταξη της 29ης Ιουνίου 1989, αποφαινεται:

Το άρθρο 30 της Συνθήκης έχει την έννοια ότι κωλύει την εφαρμογή εθνικής διατάξεως περί αθεμίτου ανταγωνισμού βάσει της οποίας ο επιχειρηματίας μπορεί να επιτύχει την απαγόρευση της εντός κράτους μέλους εμπορίας προϊόντος στο σήμα του οποίου έχει προστεθεί το στοιχείο R μέσα σε κύκλο, εφόσον το σήμα δεν έχει κατατεθεί στο κράτος αυτό, έχει όμως κατατεθεί σε άλλο κράτος μέλος.

Mancini	O'Higgins	Moitinho de Almeida	Rodríguez Iglesias
Diez de Velasco		Slynn	Κακούρης
Schokweiler	Grévisse	Zuleeg	Kapteyn

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Δεκεμβρίου 1990.

Ο Γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο Προεδρεύων

G. F. Mancini

πρόεδρος τμήματος